

Aftenposten Fredag 24. januar 1992

Korstoget mot Evensen

Av Ivan Kristoffersen

Hp. 24/1-92

Ivan Kristoffersen er sjefredaktør i Troms-avisen Nordlys. I denne artikkelen tar han et kraftig oppgjør med Aftenpostens journalist og USA-korrespondent, Per Egil Hegge. Hegge har tidligere i sterkt kritiske ordelag på kommentar plass tatt for seg forholdene omkring pressedekningen av havrettsminister Jens Evensen på 70-tallet. Se forøvrig nærmere omtale av Kristoffersen på side 4.

Var Jens Evensen en fare for nasjonens sikkerhet? Og var medlemmer av det såkalte pressehoffet som dekket havrettsministerens bevegelser i 70-årene, av samme uilen? Det er lett å få dette inntrykket når Aftenpostens medarbeider Per Egil Hegge, inspirert av Jahn Otto Johansen, setter i gang den gamle inkvisitoriske kvernen av løse påstander og mistanker. Første gang det skjedde var umiddelbart etter arrestasjonen av Arne Treholt. Nå dukker påstandene om Evensen og Evensenhoffet opp igjen under dekke av en såkalt presseetisk debatt.

Det siste kunne vært en interessant diskusjon, basert på fakta om nyhetsjournalistikk og kommentarer. Men i to artikler i Aftenposten, 3. januar og 11. januar, har Hegge kompromittert seg på en måte som viser at det ikke er en presseetisk debatt han vil ha. Han fører et korstog med gamle hevntanker mot en person som i hans omdømme pendler mellom sikkerhetsrisiko og politisk fortærrer. Det reiser tvil om hans

”Jeg har ikke helt skjønt kritikken”

hensikter. Da tror jeg ikke Hegge har den nødvendige autoritet til å sette i gang en slik debatt, hverken om Evensen eller om de journalistene som inngår i Evensenhoffet. Jeg skal forklare hvorfor.

Det ene er at Per Egil Hegge i artikkelen 3. januar oppgir tidligere utenriksminister Knut Frydenlund som kilde for noe han kaller «bakgrunnskunnskaper». I følge Frydenlunds betrolser til Hegge, og der har vi dessverre bare Hegges versjon av samtalen, var en daværende utenriksminister sterkt bekymret for den måten disse drøftelsene ble håndtert på, og i fortrolighet la han aldri skjul på det overfor meg», skriver Hegge om de forhandlinger Evensen førte med russerne om forholdene i nord. Og så kommer det, fortsatt i fortrolighet fra Frydenlund til Hegge: «Det dreier seg om Norges fremtidige utenrikspolitiske forankring. Evensen mener at vi bør løse båndene til USA og våre vestlige allierte, og nærme oss Sovjet-Unionen.» Hegge har også et annet sitat der Frydenlund i 1975 skal ha beklaget seg til ham over Evensens popularitet i partiet. Denne fortrolige samtalen skal angivelig ha funnet sted «like før Evensen holdt sin tale om atomvåpenfrie soner».

Hvis Hegge var Frydenlunds fortrolige i så sensitive spørsmål, kom han nærmere utenriksministeren enn noen jeg kjenner nådde inn på Jens Evensen. Hvis dette skal være en presseetisk debatt må det være grunn til å spørre hvor fortrolige pressefolk skal være i forholdet til politikerne uten å meddele det til sine lesere. Og hvor fortrolige kan journalister være uten

å havne i et hoff? Dermed melder et annet spørsmål seg: Hvordan kan vi kontrollere at de opplysninger Frydenlund angivelig skal ha gitt Hegge er riktig gjengitt når den tidligere utenriksminister ikke lenger kan dela i debatten?

Saken er jo at Knut Frydenlund ga ut sine erindringer i bokform i 1982 i «Lille land - hva nå?» la Frydenlund ikke skjul på de problemer det skape for ham, da Evensen holdt sin tale på landsmøtet i Kjemisk mens utenriksministeren var på besøk i Helsingfors. Episoden skjedde i 1980, fem år etter at Hegge påstår at han herte Evensen tale om atomvåpenfrie soner. På det tidspunkt var Evensen avgått som statsråd. Hvis Frydenlund noen sinne hadde fryktet at havrettsforhandlingen og forhandlingene med Sovjet skulle forrykke Norges sikkerhetspolitiske forankring, var det så alvorlig at utenriksministeren burde slått alarm.

Det er litt ikkegyldig om Hegge lyver eller om han taler usant. For i begge tilfeller kan Hegge beskyldes både for å misbruke sin kilde og for ikke å legge noe vekt på hensynet til kildeværn. Det må være måte på pompes oppreden på vegne av en tidligere utenriksminister fra en journalist i norsk presse. For i boken tar Frydenlund disse forhandlingene til inntekt for norsk utenrikspolitikk i 70-årene. Hvis den daværende utenriksminister var så bekymret for fedrelandet, er det jo synd at han betrodde seg bare til Per Egil Hegge og lot sine lesere få et helt annet inntrykk. Et annet meget pinlig eksempel på Hegges omgang med sannheten finner jeg i den artikkelen han skrev 11. januar. Der blir Odvar Nordli, den tidligere statsminister sitert på en uttalelse om at

”Jeg tror det finnes mange hoff i norsk presse”

«det ikke alltid var så lett å få informasjon om hva Jens Evensen drev med».

Så vidt jeg vet var det ikke journalistene i hoffet som utnevnte Evensen til havrettsminister. Og det var vel ikke journalistenes fell at statsministeren hadde kontaktproblemer med sin egen statsråd. Problemet for Hegge er jo at også Nordli skrev sine erindringer. I boken «Min vei», som utkom i 1985, et år etter at Arne Treholt ble arrestert, er Nordli «forbauset» over at Treholt ble sendt til Oslo med utkastet til en gråsone-avtale. Men hvis Nordli er korrekt sitert av Aftenposten, bør han jo lese sine egne minner og menninger enda en gang. For der har han gitt Jens Evensen og «hans høyre hånd» full uttelling for at «de under arbeidet med 200 mils-sonene gjorde det internasjonale samfunn og sitt eget land store tjenester».

Hva er det nå som er så mistenkelig med Evensen? Og hva var det hoffet foretok seg som var så pressee-

tisk galt? Jeg har ikke helt skjønt kritikken. De fleste jeg kjente i Evensenhoffet var nyhetsjournalister og ikke kommentatorer. Derimot er det ikke vanskelig å se motivene for denne anløpne kritikken. De er forskjellige hos Jahn Otto Johansen og Per Egil Hegge, selv om metodene er de samme. Jahn Otto Johansen er blitt kritisert for sin håndtering av utenriksdekningen i fjernsynet. Og fremfor å ta en debatt på seernes premisser, foretrekker han å snakke om noe annet, slik han gjorde i intervjuet med gratisavisen i Oslo og i en artikkel i Aftenposten 18. januar.

Hegges Motiv er også lett gjennomskuelig. Han har for det første et behov for å vende til bakte til den kalde krigen, da problemene også i norsk politikk var klare

”Gråsone-avtalen var intet samrøre med russerne”

og greie. Den gang kunne Aftenposten skjelte ut folk for deres meninger i sikkerhetspolitikken. Det er ikke så enkelt nå lenger. Derfor trøster Hegge seg med de gamle talene til Jens Evensen.

En ting er at Hegge stoker havrettsforhandlingene med de foredrag Evensen holdt etterat han var avgått som statsråd. En annen sak synes jeg er mer påfallende. Jens Evensen kolliderte totalt med alle vedtatte verdinormer på de sikkerhetspolitiske merkeloftene i Aftenposten. Derfra ble alle annerledes tenkende stemplet og dømt som mistenkelige og lite troverdige personer. Og nå har vi jo fått vite hvem som skrev de forstokkede lederartiklene i 70-årene. Det var Per Egil Hegge.

Påstanden om at Norge kunne komme sikkerhetspolitisk i drift, var et gammelt spøkelse Aftenpostens lederskribent slyngtet inn i EF-debatten tidlig i 70-årene. Jeg tror Per Egil Hegge aldri tilga Evensen at han forhandlet frem en handelsavtale som fravet Aftenposten en av de verste skremslene i EF-debatten. Jeg tror det var mer Aftenpostens lederskribent ikke tilga Evensen: Saken mot Hellas-juntaen som skapte forstyrrelser i NATO-idyllen. Det var mange ting som irriterte Aftenpostens lederskribent i forholdet til en mann som gikk utenom de opptrukne stier i utenrikspolitikk.

Forhandlingen om økonomiske soner ble opprinnelig dårlig ansett i mange kretser fordi det bragte sterke motsetninger innad i norsk utenrikspolitikk. I utgangspunktet kolliderte sonenforhandlingen både med skipsfarten og de militære interessene som fryktet begrensninger i den frie ferdsel på havet.

Hvorfor var dette spennende stoff å dekke for nyhetsjournalister? Fordi det var noe helt nytt i norsk utenrikspolitikk. For første gang fikk vi en utenrikspolitikk som prioriterte hensynet til kystbefolkning og havressursene. Alle kunne se de sterke spenninger

som ble skapt i forholdet mellom Evensen og embedsverket i UD. Hva mener Hegge om det? Mener han at nyhetsjournalister i norsk presse skulle la være å dekke Evensen, tie ham i hjel fordi Aftenposten sto på den stikk motsatte side av Evensen og ikke tålte

”... opphøyet monopol på utenriksdekningen ...”

synet av havrettsministeren?

Så mange år etterpå burde vel de gamle følelsene ha lagt seg. Men når Hegge og Fjernsynets utenriksredaktør tar opp igjen den gamle lekse med den samme opphøyde offentlige forargelsen, er det litt spennende. Jeg mistenker Per Egil Hegge og Jahn Otto Johansen for å tilhøre det anonyme hoffet til et maktapparat som har behov for å vedlikeholde gamle motsetninger. Evensen for den politikk han sto for i 70-årene. Men Evensen er jo ute av politikken nå, og det samme er havretten. Den kalde krigen er slutt, Per Egil. Det er flaut når journalisten setter i gang et politisk hevnoppgjør så mange etterpå under dekke av presseetisk debatt uten å vinkle problemene på nye erkjennelser. Journalister som Hegge og Johansen setter seg selv i en helt umulig situasjon når de opptrer som politiske inkvisitorer med hele batteriet av gjennomskuelige knep.

Enda pinligere er det når Hegge trygler en nåværende og en tidligere statsminister om å kritisere pressedekningen av Evensen i 70-årene. Jeg ha aldri hørt på maken. Det er første gang jeg hører en norsk journalist be om offentlig granskning av aviser og journalister.

”Hegge har ikke glemt sitt gamle hat ...”

Jeg tror det finnes mange hoff i norsk presse. Henry Henriksen ble nylig utskjelt av Hegge fordi han nevnte et av dem. Med sterke innfallsvinkler både til Aftenposten og NRKs redaksjoner dekket utenriks- og sikkerhetspolitikk journalister som er klare fra Forsvarets Høyskole, hvor av mange gjør en glimrende karriere som presseoffiserer i Forsvaret. Jeg har ikke grunnlag for å kalle noen kolleger for hoffnarr. Og det frlitar oss ikke fra en debatt om det Hegge kaller Evensenhoffet. Men da er det jo heller ikke rart at deknningen av utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål følger de opptrukne stier av servilitet.

Jeg dekket havretten i tidsrommet fra 1974 til 1977 sammen med kolleger fra en lang rekke andre nyhetsmedier. Det er kortere tid enn den perioden da Hegge var lederskribent i Aften-

101280

osten. I ettertid kan man vel si at min redaktør burde ha fjernet meg fra stoffet hvis jeg forsømt å stille de kritiske spørsmålene. Men det er omtrent like meningsfylt som å hevde at Aftenposten burde skaffet seg en annen lederskriente. Vi dekker 70-årene fra et fundamentalt motstridende ytterpunkt i politikken, og Hegge har ikke lemt sitt gamle hat til en nann, som i følge Nordil jorde nasjonen store tjeester. Det tro jeg også Evensen gjorde, selv om Treholt-saken i ettertid astet en tragedie over ans politiske verk. For orens skyld: Arne Treholt le ikke dømt for noe forhold i forbindelse med gråme-forhandlingene. Det urde også Jahn Otto Johansen vite når han skriker om den saken lørdag 3. januar. Gråsone-avtalen ar intet samrøre med ruserne, den var en fiskerilavale hvor Hegge karakterisk nok hentet kommentarene fra Pentagon og ikke fra de ansvarlige i amerikansk utenrikspolitikk. Lessuten bør Johansen være så høflig overfor sine lesere at ha fortalte dem hvilken katastrofe avtalen er for en nasjon, hvor alle egjeringer har valgt å fornye den år etter år.

„Jeg dekket 70-årene fra en helt annen vinkling ...”

Jeg synes dette er en interessant diskusjon Hegge og Johansen har tatt initiativet til. Og jeg er litt smigret over å tilhøre et hoff, der nyhetsdekningen stadig blir så livlig kommentert med de samme synspunkter av de samme personer så lenge etterpå. Jeg dekket 70-årene fra en helt annen vinkling enn Hegge og med en helt annen forståelse av nyhetsverdien i den politikken Evensen førte, enten du tror det eller ei, på vegne av den regjering han var med i. Jeg tror det er viktig å huske på at vi også dengang var en differensiert presse, når to betydningsfulle personer forlanger at hele Evensen-hoffet skal strekke våpen med den samme type selvkritikk.

Korstoget mot Evensen og hans hoff minner meg om at det finnes mer betenkelige sider ved nyhetsformidling i Norge enn havrettsministerens gamle pølsesfester i Parkveien. Noen av dem er slurv med kilder og med fakta fra

Hvordan kan vi kunne kontrollere at de opplysninger daværende utenriksminister Knut Frydenlund angivelig skal ha gitt Per Egil Hegge, er riktig gjengitt?, spør artikkelforfatteren. Han avviser en rekke av Hegges påstander om Frydenlunds kollega Jens Evensen. (Foto: Per Svensson)

journalister som mener å ha et opphøyet monopol på utenriksdekningen og med rett til å bestemme hvilke meninger som skal være rådende. Per Egil Hegge og Jahn Otto Johansen har avlsørt sterke sympatier og antipatier i denne saken som i andre saker de dek-

ker. De kan i hvert fall ikke beskyldes for å respektere grensene for nyhetsformidling og egne kommentarer.

Men de har i hvert fall rett i at de ble en del sel-skapelighet, blant annet den «festlige utflukten til Murmansk».

Den kom i stand på initi-

ativ fra endel fremtredende journalister fra forskjellige medier i Norge som ønsket å komme dit. Jeg holder meg til Jahn Otto, som sa i radioen at det var norak presses største fyllest.

Det var betryggende å få det bekreftet av en ekspert.